

ר' עמנואל בן שלמה הצפרוני מרומא.

עמנואל הרומי, ממשפחת הצפרונים, נולד קרוב לשנת ה'א ל' (1270) וימת אחריו שנת ה'א צ' (1330). מקורות חייו לא נודע כמעט מאומה, כי המקור היחידי לתולדותיו נמצא ב„מחברותיו“, אשר בהן אמנם יספר לנו פרטים רבים מתולדותיו, — אבל בהיות דבריו מעורפים במליצות, ומאהבתו את הלצון וההפלגה והגזמה, קשה לדעת אם באמת קרו לו המקרים אשר יספר, או רק לצון ובדותא חמד לו. רק זאת נדע כברור כי ישב בעיר רומא, ועפ"י חקירות חדשות הוברר כי היו לו מהלכים עם המשורר האיטלקי המהולל, דאנטע, ומלבד זה התהלך כאתהו וברעות עם גדולי החכמים והמליצים העברים בזמנו (ר' קלונימוס הנ"ל, ר' יהודה רומאנו, ועוד). עמנואל היה חכם נודע בכל מקצעות החכמה, וגם חבר חכורים רבים וביחוד פירושים לספרי הקדש (רק חלק קטן מהם נדפס). כמו כן ידע לשונות רבות, ויכתב סוניטין אחדים גם בלשון האיטלקית. אך ביחוד נודע שמו לתהלה ע"י מליצותיו ושיריו שנקראו בשם „מחברות עמנואל“ (נדפסו פעמים אחדות). ה„מחברות“ נעשו במתכונת ה„תחכמוני“ של החריזי (וגם לא קטן מספר המליצות והחידודים אשר לקה עמנואל מספרו של החריזי), אבל עמנואל עושה על החריזי במסירתו השנונה וגם בעיושר שפתו. הדר מליצתו וסגנונו וכת חידודיו יראו לנו ביתר בשירי ענבים (או יותר נכון ב„נכול פה“) אשר בהם הפליא לעשות. אמנם עמנואל גסה כחו בכל מיני שירים: בשירי תאור, בשירי למוד, וגם בשירי מוסר ותפלה, אך כר כחו וגבורתו הוא רק בשירי לצון וסמורה, ואין סופר כמהו אשר הצליח ב„עקימת הכתובים“ לצרכי ליצנות דקה וגסה. כי ע"כ הוא מציטין ביותר בפרוזה חרוזית, שבה יעקם את הכתובים ככל הצנו, מבלי שהוא אסור בכבלי המשקל, תחת אשר בשירים שקודים לא הגדיל לעשות. — הוא היה הראשון אשר החל להשתמש בשירי זהב (סוניטין); זה"ב בנימטריא י"ד כמספר השורות שבסוניטה), ובמחברותיו יש סוניטין רבים, אבל עפ"י רוב הם מתנהגים ככבודות; וגם שיריו במשקל המקובל הם קשים וחסרי מתק ותן, אעפ"י שהם עשירים ברעיונות יפים ומחודדים. עמנואל חשב א"ע למשורר מאין כמוהו, והתהלכות שהוא מסור לעצמו מביאות לידי גועל נפש; אך באמת היה משורר בינוני, וכל כחו רק במליצה חרוזית. וגם בכל ימי סמירתו וברק חידודיו, הוא מוגיע את הקורא כפספסנותו היתרה, ובאהבתו לערום ערמות פסוקים ושברי פסוקים על כל רעיון ורעיון (בוזה הוא גרוע הרבה מר"י החריזי). — שפת עמנואל היא עפ"י רוב בלודה מלשון המקרא והתלמוד וגם מסגנון הפילוסופי, ולכן עשירה שפתו מאד, ולא נבצר מסנו להביע כל רעיון בדיוק נכון. אנחנו נביא בזה דוגמאות מכל מיני מליצותיו.

הנשים והאנשים.

יחד ותנועה — ר' פעמים.

מַעַט קַט פְּתִיזוֹת וּמְרָךְ וּבִלּוֹת

לְאִשָּׁה לְמַעַלָּה וּלְאִישׁ לְשַׁפְּלוֹת:

יְבוֹאוּן בְּעֶרְמָה וְאִמְץ־נְכוּרָה

אֲנָשִׁים לְמַעַלָּה וְנָשִׁים לְנִכְלוֹת:

וְרוּחַ נְדִיבִים בְּאִשִּׁים פֶּאֶר הוּד,

וְנַחֲשֵׁב נְדִיבוֹת לְאִשָּׁה בְּסִכְלוֹת.

1 מעט סכלות וכו' הוא ס עלה דאשה ושפלות לאיש. — 2 אנשים יבואו ע"י ערמה ואומץ למעלה.

ונשים — לנכלות.

כי ראתה עיני שחורה משחור
שכה לכה אחרי השמים⁸.

כשכה עפרה.

(ח' תנועות).

— — — שם ראיתי עפרה כרה
ומקשרת מור ולבונה;
יום ציר חוגן הצורות
אותה, מכל עסק פנת,
לא הוליד על תכל כדמור
תה ובצלמה עוד לא שנה⁴—
ראשה עליה כפרמל
ושפתיה מן תשופנה — —
ולחיה קל האורים
בם תזכנה, בם תערבנה,
ובגדרם⁵ לב גדרם⁶ יעור
ובגדרדם⁷ כאור תאורנה.
עיניה להט התרב
תתכפנה אל כל פנה.
עשתונתי ומזמתי
גם עיני כהן תבטנה,
משפאות מחשות לדעת
אם תגרבנה או תקראנה;
לא הכחנתי אך האמנתי
כי הן אומרות: לכה שובנה!...

תמר הופה ובריעה הבעורה.

תמר תשא עיניה השמימה ותוציא צבאם
במספר, ואל ארץ תביט ותקיץ וישני אדמת עפר.
בריעה תהרוג האפעה בעיניה, ולו
ראה אותה השמן כרח מפניה.
תמר לפטר הודה גלאינו, ולו פנעה
בבני אלים יאמרו לה הננו ועלינו.
בריעה טובה בימי בכורי ענבים, לתלותה
על האילן להבריה הזאבים.
תמר—יצאתי בחצות לילה פעם ופעמים,
לראות אם יש לנו תמורת עיניה בכוכבי שמים.
בריעה—לו היו כמוה כל הצביות, לא
הוצרכנו להצטוות על העריות.
אלו היתה תמר בשמים נתונה, לא
עבדו האומות לשמש וללכנה.
אלו הייתי כהן נדול בישראל, שלחתי
את בריעה המדברה לעזאול.
תמר—לו היתה כתבניתה, בתולה אשר
בשמים, לא נסע השמש לעולם, בתולה
למאזנים.
המת עם בריעה כיום אחר אשריו, כי
מטרת השמנים עליה, ישונו מדלוק אחריו.
תמר—לו עשאה בשמים אל עילום,
יריבו עליה ולא היה במרומי שלום.
בריעה תאמר מרי צאתה: ברהו אחי,
כי לא יראני האדם והיו

על הנשים הכחולות.

(שית ויתר, שית ויתר ונ' תנועות).
דודים! בלבנת יעלה, אם לא ידע
תוף תמול, אל תבטחו במוח²;

1 הרבוי מן, שטן—טייפעל. — 2 אל תכסחו כלובן פני יעלה (כנוי לחשוקה), אם לא ידעתם אותה
מכבר. — 3 שכה—נהפכה ללכנה אחרי המות בכחל ופוך. — 4 מלי, ויאמר להם שנו וישנו. — 5 מלי
גרדי נתן ריחוי. — 6 ישן. — 7 גר של דם, כלומר אודם חמים

שיר אהבה.

(ש'ת ויתד, ש'ת ויתד וש'ת).

לבי לחשקה, הצבי, יקסך
 ויהי בלבי חשקה פנום;
 אתמה ללבי יט לחשקה,
 כי תאנס אותו והוא אנום;
 לבי הכי הרצה, ותוך לבי
 שמתני לך מקום אשר תנום²!

חרוזים על חדשי השנה.

(יתד וש'ת, יתד וש'ת ויתד ותנועה).

בתשרי אשמהה כי מועדי אל
 יעירוני לשורר שיר ענבים
 ואתענג בנפת צוף ופננ,
 וכנורי תלויים על ערבים³ —
 ואסעד מעדן מלך, ואשתה
 עסים רמון, ואשכר דם ענבים,
 ואשבח ריש ולא אחריש, וארן⁴,
 ופני בקרב כפני להבים,
 ואלנה משפת עפרה נשיקות
 ולפרוע שפתי לה ערבים⁵,
 ואודה אל אשר יצר בקקמה
 כגני אדם, וכרא כם נקבים⁶.

* * *

באיר אשבעה שבע שמחות
 ובשמאלי ובימיני נעימות
 בשורי חושקים מכל עברים
 כציוץ צצים לשחר העלמות;
 ולא אראה לבד גילת ורגן
 ולא אשמע לבד שיר על עלמות;
 ותבל תחליף סות אלמנותה
 ולכבוד חושקים תלפש רקמות;
 ואתן נט לערובין ונטין

וסנהדרין ומסכת יבמות⁷,
 ואבחר לי לצידה הצבנה,
 לחי שושן נשמה לנשמות,
 פני חמה אשר כל שוחריה
 קדושים יהיו בה אחרי מות.

* * *

באלול⁸ אעלו עם בת נדיבים
 בערש רעננה על ערבים
 והגלות ירוצון ברהמים;
 באלול יתנו שמי רביבים,
 ונשכימה ונצא לכרמים
 לשחר התאנה עד ערבים⁹;
 ואז אראה נפנים אומרים לי
 כפה חנה ובדברים ערבים;
 התקח התאנה, דוד, למנה?
 נשא ידך ואל תשבח ענבים!

1 אתפלא על לבי כי יט לאהבתך אעפ"י שהנך אונם ומצער אותי. — 2 מליצה יפה מאד הרומז אל דין, ערו מקלש" לרוצח. ר"ל אתה בא לרוצח את לבי ובכ"ו אתן דך בלבי מקום לנום. — 3 ענין מתיקות. — 4 מל', רנה. — 5 שפתי הם כערב לשלם זה הנשיקות. — 6 נבול פה במליצה יפה. — 7 אעובד למוד הנמרא. — 8 בן צירך לנער עפ"י המשקל. — 9 עד הערב.

קחה פתיל-פשתים בְּיָדָהּ² ומד
ציון כְּלִיל יָפִי, וּבְקִיּוֹ³ עוֹדֵסִים
יָהִיו בְּכָל חֵן מִטֹּב, וְצָרִים שׁוֹאֲפִים
יָגִלוּ בְּרֹאשׁ גּוֹלִים, וְאֵתָה פֹה עֲמֵד.

עוֹרָה מְשִׁיחֵנו, צֶלַח בַּיּוֹם, רִכֵּב
עַל סוּם אֲשֶׁר דּוּוּהָ, וּמְרַבֶּה רָתֵם,
כִּי כָל עֲצָמֵי נַפְוֵרוֹ, אֵין בָּם מָתֵם.
אִם עַל חֲמוֹד תִּרְכַּב אֲדוּנִי, שׁוֹב שָׁכֵב⁴;
אֵיעֲצָה הַשֵּׁר מְשִׁיחֵנו בְּתָם-
לְבִי, כְּתָם הַמָּוֶן וְהַחֲוֹן חֲתָם!

קינה על הזקן

(ח' תנועות).

— — איך אֶחְשַׁק עוֹד בְּבִנּוֹת הַחֵן
וְתָהִי עֲפָרַת חֵן בִּי לְוִיָּה?¹
כִּי מִבְּעַתִּי בִּינוֹן וְקוֹן,
שְׁחָרוּתִי יָבֵת בְּשִׂאֵיהָ.
בְּנֹת נַעֲמֹו אֵלֵי אֶתְמוֹל,
רְאִיתִי בָם שֶׁעָרוּרָה;
עַד לֹו תִמָּר אֵל תוֹף חֲדָרִי
וּלְעֵינַי תַּעֲשֵׂה הַבְּרִיָּה,
אוֹ בֵּת-שֶׁבַע מַעַל הַנָּגַן
אֲרָאָה רוֹחֶצֶת עָרְיָה —

התפת והערן.

(שיר-זוהב. שִׁת ויחד, שִׁת ויחד ונית).

נִפְשִׁי בְּקֶרְבִי תִחְשַׁב מִחֲשַׁבְתָּ
לְקוֹץ בְּעַרְוֵנוֹ וְלִרְצוֹת תִּפְתָּ,
כִּי אֶמְצָאָה שָׁם י צוֹף דְּבִשׁ עִם נִפְתָּ,
שָׁם כָּל אֲבִית חֵן וְקוֹל עוֹנֵבָתָּ.

מָה לִּי בְּעַרְוֵנוֹ? וְאֵין אוֹהֶבָתָּ
שָׁם, רַק שְׁחֹרוֹת מְשֹׁחֹר אוֹ נִפְתָּ;
שָׁמָּה זְקֻנוֹת בְּעֵלוֹת יִלְפָתָּ,
נִפְשִׁי בְּחֶבְרָתָן תָּהִי נִעֲצָבָתָּ.

מָה לִּי וְלָךְ עֵרֶן? וְאֵת אִסְפָּתָּ
כָּל בְּעֵלוֹת-מְטוּמִים וְכָל אִישׁ-בִּשְׁתָּ
עַל כֵּן חֲשַׁבְתִּיךָ כְּעֵינֵי אֵין.
תִּפְתָּ, כְּעֵינֵי חֵן וְהוֹד יִסְפָּתָּ,
כִּי כָּל אֲבִיָּה הַיָּקָר לוֹבֶשֶׁת
וְתֵאסוּף כָּל מַחְמָדֵי עֵינֵי.

אל מלך המשיח.

(שיר-זוהב. המשקל כניל).

חִוְשָׁה מְשִׁיחֵ-אַל, וְלָמָּה תַעֲמֵד
הֵנָּה מְחַכִּים לָךְ דְּמַעוֹת נוֹמְפִים,
הֵיוּ דְמֵי דְמַעַם נְחָלִים שׁוֹמְפִים,
כָּל לֵב וְכָל לְשׁוֹן לָךְ, שֶׁרָה, יִחְמַד.

1 כי בניהם אמצא וכו'. — 2 כנראה רוסו אל יחוקאל מ"ו, אשר שם יסופר דבר המדה של ירושלים החרשה. — 3 קורא לציון בלי זכר, משום המשקל. — 4 אבל אם תאמר לרכב על חמור (כפי הקבלה, עני ורובב על חמור) או איעצך שוב שכב במקום, וסתום הקץ וכו', כי משיח כזה לא יסבון לנו (נפלא הוא לשמוע, אפיקורסות) כו מפי משורר עברי כראשית האלף הששי!) (שוב שכב" — כצ"ל לפי החרוז ולה"ב ש"א ג, ה; ובגודם כטעות: שוב ושכ"ן).

לא אתחל על חשק תמך.

לא אחשב רע על אוריה!

מכתם.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת ויתד ותנועה).

מִיָּדַעִי שְׁאֵלֹנִי: עָלֵי מָה

וּבִמָּה שִׁבְלָה עֲלָה וְנָכַר?

הַשְּׂבִיבוּתִים: בְּשִׁעָבֵד הַדְּבָרִים

אֵלֵי נִפְשִׁי, וְלֹא נִפְשִׁי לְדָבָר —

על הצביות כי זקנו.

(ח' תנועות).

אוֹיְהָ עַל כִּי פְרוּת בְּשֵׁן

הוֹרִידוּ לְאַרְצָךְ רֵאשֵׁן!

עֲלֹנִי כִּם בְּנִעְתָרֵנוּ —

הַיּוֹם נֹאכַל יִשֵּׁן נוֹשֵׁן.

אֵיךְ שָׁבַ1, אָמַל רֹאשׁ בְּבִרְמֵל,

דְּלוֹת רֹאשׁ נִשְׁאָרוּ חֲמָשָׁן².

שִׁנֵּי יוֹנֵי הַנְּאִיּוֹת

יִמְטִירוּ כִּיּוֹם מְלָקוֹשָׁן³.

אֵינָה הָאָרֶץ, בּוֹ מוֹר אֲשֶׁאֲרָה?

כִּי יַעַל פִּיחַ הַבְּבִשָּׁן!

אוֹי לְבִרְדַּת הַשְּׂנִים

אֵיכָה נִהְפָּךְ לְהִיּוֹת כּוֹשֵׁן⁴!

אֵי הַצְּוֹאֵר מְגִבֵּל הַשֵּׁן

וּשְׁפַת שְׁנֵי פֶרַח שׁוֹשֵׁן! — — —

אָזְכַּר חֲשָׁקִי בְּבַחֲרוּתִי

יוֹם קָנַאתִי עַל פְּרַעֲשֵׁן

מִי חָשַׁב אֲזוֹ כִּי אֲחַמְדָּה

תַּחַת יַפְּיָן אֶת מְלַבּוֹשָׁן⁵ — — —

אִם נָחַם נִסְתָּר מְשִׁנֵּי

לְבָנוֹת-חַן כָּלֹו בְּעִשָּׂן,

אֲתַנְחֵם אִם הַזְּקוּנִי כִּי

מֵאֲזוֹשְׁבַבְתִּי וְאִישָׁן⁶.

לְבוֹת הָיוּ כִּם בְּשִׁבּוּיּוֹת⁷

הַיּוֹם נָתַן לָהֶם חֲפָשָׁן.

הַמָּה⁸ הַבְּנִדִים הַצּוֹאִים —

מִי פָתִי יָסוּר וּלְבָשָׁן! —

תוכחה.

(שיריזהב, ש"ת ויתד, ש"ת ויתד ונית).

אֵלֹו אֲנָשִׁים יִלְכוּ אֶל עֵבֶר

לָיִם, וְכִינּוֹן הוֹן וְיִצְמָרוּ,

וְשֹׂאן לְפִי אֲכַלֵּם וְיַחַעְתְּרוּ

וְלַחֹרֶף אֲנִיּוֹת יִחְלִיפוּ אֲכָרֵי.

צַר לִי וּמְחַר אֲלֵכָה אֶל קִבְרִי.

תָּנוּד יַחֲדָתִי, לְמָקוֹם נָדוּ

נִפְשׁוֹת אֲנִיּוֹלִים פּוֹשְׁעִים בְּנָדוּ:

אֵין הוֹן וְאֵין צְדָה וְאֵין לִי שְׂבָרֵי.

1 מל' שיבה. — 2 רק חמט נשאר מקוצותיהן. — 3 עיניתן יורדות מים (כדרך הנקנות). —

4 שחור ככושי. — 5 מי יכוד לחשוב לפנים כי יבאו ימים אשר אחסור רק את מלבושן היפה ולא אותן

בעצמן. — 6 המשורר מתנחם כי מאז זקנו הצביות ינוח לבו. — 7 הפ' רר משתמש ב"כלכות" בל' נקבה

8 הצביות.

מיום בינותי בספריו
לא נתתי את פי לנשים,
ולרעות כל צמא לבין
צניתי נדבות פי לנשים.²

תלונה על העולם.

(המשקל כנ"ל).

הה, כי מדר מרמה היג
תבל, ושדי בינה צומקות!
ופני המון פלח רמון³
ופני השרים מזריקות⁴ — — —
אין מעמד רק לנרננים
או ללשונות המחליקות — — —
נפשי בראות כל המוצאות,
רעיוני מנת חושקות:
לולי יראת אל על פני
היו יבי אותי חונקות!
איך לא ישתק איש סכל ור
מחרחר ריב ומאזר זיקות!
אם שתק כל איש לא ידע,
אז בטלו כל המחלוקות⁵!

על הליכות היפהפיה.

(שיר-זהב. ש"ת ויתר נ"ס).

לו קוממיות הולכה היעלה
עד כי מאוריה בני אל יחוו:

אי הון ואי צדה אשר הכנתי
אל מעברות מנת אשר אעברה?
אי עדות אלי אשר האמנתי?
איה ברית אלי אשר אצרה?
איה חכרים בעדכם נשענתי?
מי זה ורעם ואני אקצרה?

פתגם.

(המשקל כנ"ל).

יצר לבבנו ברשעו אחרי
עיניו יהלה, הוא אשר בלנו;
נפל במכמוריו, ואחר נאמרה:
מה ואת אשר עשה אלהים לנו!

פתגם.

(ח' תנועות).

הזהר משנאת נקלה
ודחק מקנאת איש נבוב:
כי ראיתי פעמים רבות
אדם ענק נחנק בנבוב.

על ספרי הרמב"ם.

(המשקל כנ"ל).

ספרי הרב הם במלכות,
ספרי וולתו פילגשים.

1 להגשים את ח' (כי ספרי הרמב"ם מרחיקים מהגשמת הא"י). — 2 מלי, נשב ומטרי. — 3 פני
ההמוניים, הגסים, אדומים כפלת רמון. — 4 ופני נדיכים נחשכו לירקון. — 5 לוא שתק כל איש בער
(מלי הכתוב, איש בער לא ידע) אוי בטלו כל המחלוקות.

(ה' תנועות).

מי שהעלים את חקמתו
ובתוך חפו ימנענה,
הודיענו כי לא בטח
על מה שידע ממנה.¹

* * *

(המשקל כנילו).

אמר החכם: יש חסרון
עשר יעלים רב הישר,
כן יש סכלות עם הוללות
יעלים אותה רב העשרי.²

* * *

(ש'ת ויתר, ש'ת ויתר וש'ת).

לא נחשב מן החכמים את
הבותרים הטוב והנעים;
אף נחשב מן המחקמים
הבותרים טוב משני רעים.³

לקראת קבורה בוכבי על רגו,
תמשך בחקה כל גודי מעלה.
או אם שחוח הולכה על מעל-
תה, שוכני עפר למולה נחפזו
יהיו נבלתם ומתים עלו
עד בין עצומים יחלקו עוד נחלה.
על בן יפהפיה בחקמה בחרה
לכת עלי דרך אשר היא הולכה,
כי היא קפלה התבונה תומקה,
לא מפני מום בה ומעלה חסרה,
כי היא כלילת תפי, אף דורכה
על במתו חסן ועל כל מולכה.⁴

מכתמים.

(יתר וש'ת, יתר וש'ת ויתר ותנועה).

יהי לך מעמיתך די, ידירי,
— בירשו מעלה נשאת ורמה,
ביום תתו והראותו לך את
עשירית אהבתו הקדומה.⁵

* * *

1 כונת הסוניטה כך היא: המשורר רעו ראו בתוך יעלה יפהפיה, ויתמה רעהו על היפה שאיננה הולכת בקומה וקופה כיתר הנבירות, ויחשוב כי מום בה. ע"ז עונתו המשורר, כי היעלה הזאת בחרה לה את הליכותיה כחשכון ודעת, כי לו הלכה קומטיות אוי ראו יפיה בני אלים וירדו ארצה; ודג הלכה שחוח אוי ראו יפיה שוכני קבר ועלו מקבריהם; לכן היא הולכת הליכה מסועפת — אבל מום אין בה. —
2 ידירי! אם יעלה עמיתך למעדה רמה (בין ע"ז עושר או בדרך אחר), יהי לך די אם יראה לך רק עשירית מאהבתו הקדומה; כי כאשר יגדל ויעשיר איש יתרחק מרעיו הראשונים. —³ האיש שאיננו מוציא לאור את דברי חכמתו, אות הוא כי הוא בעצמו איננו בוטח הרבה בחכמתו. —⁴ היושר יעלים את חסרון ההון (כי איש ישר מכוחד גם בלי הון); וכמו"כ יעלים העושר את הסכלות (כי העשיר נחשב לחכם אף אם סכל הוא). —⁵ איננו חושבים לחכם, לעשיר הכותר כטוב ובנעים, כי אם האיש הכותר משתי רעות את הקטנה שבהן.

קינה על מות משה בנו.

(ש"ת ונ"ם יתד ותנועה).

משה קדושי	ומשיב לנפשי,
חני וחרשי	לראשי עטרה,
צופי ודבשי	ומרים לראשי,
סהרי ושמשי.	ושמחה ואודה:
איך אעצר און	ואיך לי יהי לב
שקט ושלו,	ולי אין בשורה!
אויל דמעות	בדם לב צבועות,
לשקות נבעות,	ואשכון חרבה,
אלו פדות אב	יהי לך לעור,
אחיש פדיהך,	בני קל מהרה ² :
אמנם יני אב	וניד אה קצרות
על הנאלה	ועל התמוכה.

תפלה.

(יתד וש"ת, יתד וש"ת ויתד ותנועה).

אלהים נפלו פני בנכרי
 ביום אמיר בשפלות נאותי;
 ביום יתגברו אלי ידידי
 ביום אהנה מנרש מנותי;
 ביום אחי מתי סודי ורעי
 רכושי יחלקו בימי בביתי;
 ביום אכלה כרקב או כקנר
 אכלו עש ורמה עד פלותי;

ביום אויב יחרפני ואשא,

ואשתוק עת יספר מנותי;

ביום אנרד שאול אל ירכתי בור,

ומי הוא זה אשר ידע עלותי! — — —

אבוי עלי, וחטאתי כתובה

בעש ברנל, ומי יליץ זכותי?

לזאת אהמה ואקד לך אלהים

ואשמיע בקול ים נהמתי — — —

ואתה הוא מנת חלקי וכופי

וצור מחסי ומשקיט סערת.

לך אשתתנה, מלכי, ואפקיד

בזרה, נואלי, חני ומותי —

ולא אדאג לקורות הזמנים,

ולא אחוש בהבז בית-נכותי.

ואם לי בחסיד אל לחברה

ואם הם ישמרו בואי וצאתי,

האתעצב למפקד³ נואלי, או

האשתומם למות אנשי עדתי? — — —

ולך יצטא ולך יכמה בשרי

ולך אכרע ולך אכרת בריתי.

ומה אוסרת אני עבדך לדרב?

אדני גנדה כל מאותי!

תוכחה⁴.

(חי תנועה).

הוי השוכב על מפת שן

הקיצה אם אתה ישן.

1 אני מויד דמעות המספיקות להשקות גבעות, וככיו אשכון חררה סגורל יגוני. — 2 כי יכרתי לפדותך מסות, אוי עשיתי זאת סהרה, אבל אב ואח לא יפרו איש מסות, ולא יוכלו לתת נשם תמורת הסת. 3 תפרון, ר"ל מות. — 4 התוכחה היא מאת איש מת אל החי.

רק להניח אלה האמללים, ולגלות כראש נולים,
 אולי יקרה ה' לקראתי, ואמצא מקום תהיה
 שם מנוחתי. ויהי היום ויקח האיש הונו
 ורכושו, ויקם וילך לנפשו; ויקר מקרהו בארץ
 מארצות יון אשר שם אנשי אמונה, ג' ער היו
 עם השכל באמונה - וישע שם אהלו אסדנה,
 וישכח שם צרת אשתו ובנו - ויאהבוהו אנשי
 המקום על ישרו, ועל נועם פעליו וכבוד
 עשרו - ויהי שם כעשרים שנה גדול ליהודים
 ונאקב, ככד מאד במקנה ככסף וכוהב, כי הצליתו
 האל עושיו, והרווחו ככל מעשיו. ויהי היום
 חלה את חליו אשר מת בו, ובראותו כי גדול
 צירו ומכאובו, קרא אל אנשי מקומו, אשר
 ידע כי הם דורשי שלומי, ויאמר: שמעוני
 אנשי שלומי, הנני נאסף אל עמי, ואין לי
 יורש ונואל, רק בן אחד ברומא ושמו דניאל;
 אתלה לפניכם האצילים להיות הונו בידכם
 למשמרת, והודיעו מיתתי לבני באנרת, וכבואו
 הנה בעדות מבוארת, תנו לו את נחלתי
 הנשארת; ואשר יבא בלא ערית ומזכרת, יקשב
 כננב הנמצא במחתרת. ויענו האנשים ויאמרו:
 אדוננו גנר ה'יקום, כאשר צוית את עבדיך כן
 יקום! ויהי ככלותו לדבר עם אנשי שלומי,
 ויאסוף נליו אל המטה וינוע וימת ויאסף אל
 עמיו; ויבאו כל אנשי מקומו לככות לו ולסדרו,
 הוי ארון והוי הודו. ויקברוהו במעלה קבריהם
 על צדקתו, וכבוד עשו לו במותו. ויזכרו
 האנשים את מצות האיש וישלחו לרומא
 אנרת, אדות פיתת האיש מספרת, ואת כבוד
 עשרו אשר הניח ליורשיו, ואשר יבואו בעדות
 אמת כל דורשיו, ובכן לא ייעמו כל מבקשיו.
 ויהי כאשר הניעה השמועה בעיר, ונגלה הדבר
 למגדול ועד צעיר, נמצא אב ברומא איש
 אחד מורע היהודים, ושמו אפרים רועהדרוה

וראה תולע דמי יבלע
 אף בבשרי ישלח השן.
 ערל! המול, וזכור אתמול
 היותי כמוך דשן.
 וכיום מקר גם את הסקר
 אל בור תהתית מן היכלי ען.
 וד, מה תאמר היום המר
 בראותך התפת עשן!
 שם התפרך, שם התפרך
 נפשה אל שפה הדשן!
 אל מי תפנה? פיה יענה
 בך, ולשוניך אותך תלשן.
 שוב נא אל על, וזמן תנעל
 כי אותך על ברקיו ישן.
 איך לא תעור, נצמד לפעור?
 הקיצה אם אתה ישן!

ספור.

(ממחברת י"ד).

איש היה בארץ רומא. משה שמו, רצוי
 לרוב אחיו ודורש טוב לעמו, ושם אשתו
 רושילה, אשר ירד עליה אבל שאולה, ושם
 בנו דניאל אויל שפתים, חמור נרם רוכב בין
 המשפחים. ולא מצא האיש בכיתו נחת, רק
 סח ופחד ופחת, כרד ואש מתלקחת; כי היו
 פדי יום יום נצים, הנה האש והעצים - ויצעק
 האיש אל ה' מפני לוחצים, כי בנו משיך ידו
 את לוחצים, ואשתו תוקה בלבו מן הכלמה
 הצים - ויאמר האיש בלבו: משיכת עוד אתם
 נבצתי, מן תרסקני הרעה ומתי. אין לי טוב

מקים הקבורה, ובראותו הקבר צעק מרה,
 ויאמר: אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, קומת
 ארויו מבחר ברושיו, דָּד עם אֵל ועם קדושו,
 מי האמין כי חמות בארץ נכריה, ותעזוב אשת
 חיקך בתאניה ואניה — אָבִי אבי כתר ראשי,
 הלא באתי לשפוך עליך את מרידות נפשי, —
 למה היתה מכתי אנושה ונצח כִּכְבִּי, חנוני
 חנוני אַתָּם רַעִי כי יד אלוה נענה ביו ויבך
 האיש בכי נמרץ, עד אשר נכול הבכי פָּרֶץ,
 כי דבר הממון נתן כפיהו חוון נפרץ; וכאשר
 ימנעוהו מִלְּבַכּוֹת או יתְּרָץ, ולהכות על פניו
 ועל חיקו לא ירחם, ושערותיו ימרט
 ובירו יקחם, ויקטו כל האנשים אשר שם
 לנחמו וימאן להתנחם, ויאמר: כי נרד אני
 ואמי רושולה, אל אבי אָבֵל שאולה. והי
 כראות האנשים קול בכיתו כִּאלו האֵל זועם,
 ובקול כמוהו ירעם, וכי מלבושיו בידיו יקרעם,
 ויחויקו האנשים בשתי ידיו, לבל יקרע עוד
 בנדיו; ויועק האיש ויאמר: הנני נשבע בנפש
 אבי, כי אם תמנעוני מקרוע בגדי אקרע לבביו
 ויבך האיש עד אשר גרונו נחר, וישָׁבַע כי
 לַמּוֹת על אביו יבחר, וּמַעֲשׂוֹת כוזה יום יום
 לא יתְּאַחַר, והיה כוזה יום סחר. ויפול על
 הקבר מלוא קומתו, וילתך עפרותיו ואדמתו.
 והיו האנשים בראותם צרת נפשו תִּקְהִים.
 ויאמרו: אֵין זה כי אם איש אלהים!
 והי ככלותו לבכות ככל אות נפשו,
 ולמרטו שער ראשו, ויאמר: אחלי לסניכם
 הזקנים יודעי צרת לבבי, לקרוא „צדוק הדין“
 על קבר אבי. אולי יתְּשַׁךְ כִּאֲבִי. והיו האנשים
 לקרותו ממהרים נדם לא ידעו כי ערום יָרִים,
 וכי עוד יעשה על מיתת האיש הזה פורים).
 והי כקרוא הקורא „שומרי גנוי נן ערן“ והזכיר
 שם המת, התאנת אנתה גדולה להראות הפך

והדף קדים, זולל וסובא. כל היום כזב ושוד
 ירבה, פריץ חיות, רַע לשמים ולבריות, עקוב
 הלב ואיש מהתלות, ולו לשון מדברת גדולות,
 נָבַר במרמוח ותוך על כל אשר היו לפניו,
 והיה דָּבָרוּ דָּבַר דבור על אָפְנִי, ובשמעו
 הישמועה חשב מחשבת רעה, לעשות חנף
 ולדבר תועה, ויָשַׁת עצות בנפשו, לקחת ממון
 המת ולקִרְשׁוֹ. ומן היום ההוא והלאה רוח
 אחרת עמו, ולא עשה רגליו ולא עשה שָׁפְמוּ,
 ולבש שחורים כאלו מתאבל על מת, להראות
 העמים כי היא בנו באמת — ויעבור מדברות
 וציות. והוא מתהלך בין החיות, וירכב אניות,
 עד אשר הגיע אל מחוץ הפצו, אל מקום המת
 ואל אַרְצוֹ. והי כהגיעו אל המלון קרא אל
 הגער לימים צעיר, ויאמר: קרא לי עשרה
 אנשים מטובי העיר — ואמור אליהם: הגיע פה
 הניאל הנכָּאָב, אשר רמי כבדו בבכי ישָׁאָב,
 יחפוץ לעשות חוק הבן על מיתת האב, ואחלי
 לפני מְשַׁרְתַּת מעֲלַחְתְּכֶם, ויקר הפארת גדולתכם,
 ללכת עמו עד קבר אביו קדושו, רכבו ופָּקִישׁוּ,
 כי שם ישפוך עליו את מרידות נפשו.

וילך הגער ויקבוצ כעשרים איש מזקני
 העיר, ונכבדיהם, כלם אנשים אלפי ישראל
 הם; וילכו עם הגער אל המלון אשר שם יחנה,
 והנה שם קול המולה כקול מחנה; וימצאוהו
 בדמי דמיעו מתגולל, וקולו אֵילֹת יחולל,
 יאמר: אבי אבי רב מחולל, איך נפלה משמים
 הילל! ובראותו הזקנים קם בעונה ובמוסר,
 כאלו בחבלי העצב והדאגה נאסר, ויאמר:
 אחלי לסניכם מורי התורה וההלכה, עֲשׂוּ אִתִּי
 ברכה, ובואו אִתִּי אל עמק הַבְּכָא, והראוני
 מקום מנוחת צדיק אבי, ואעשה שם כאשר
 עם לבבי. ויאמרו אליו האנשים: הגנו נעשה
 כל הפצך, והי אלהים ירַצֵּךְ! וילכו עמו ויראוהו

ויעמד שם האיש חדש ימים, כאיש מתאבל על מת נעצב ומשמים, ולא שאל על ירושת אביו לעולם. מן יתגלה סודו דך ונכלם. ומדי יום יום יעלה לבית-התפלה להעלים סודו, וילבש צרקה כמדו, ותפלין בראשו ויצית בכנרו, עד אשר כטחו בו הלכות - ויהי כראות אנשי הקהלה, כי זה האיש חרד על המת חרדה גדולה, ולא סר מלכות ומהתאבל, ומלקרוא „על נהרות בבל“, ולא שאל ממון המת כאלו לא הלך שם לקבל, וכי יפור כל רכושו, לתתו לכפרת נפשו, וכי הקים על קברו מצבת אבן, - לא חשבו כי לבו יקבץ און; ויאמרו איש לאחיו: מדוע אנתו מחשים? והנה האיש הלזה נרע קדושים, אין צורך לאיש כזה בעדות וכתובה. עד הגל הזה ועדה המצבה - ועתה נתן לו את ירושתו, אחרי אשר ידענו את קרושתו (והם לא ידעו כי נלכדו ברשתו), וישלחו האנשים ויקראו לו, והוא עורנו מחויק באבלו, ויאמרו לו: אדוננו אשכול הכוסר וצרור המור! אביך צוה לפני מותו לאמר, הכסף אשר נתתי בידכם לשמור, תנו אותו לדניאל בני יירש אותה, וכתנאי שיביא ראייה או עדות מארץ מולדתו, ובעדות זקני קהלתו יהיה נעור, למען אשר לא יקרב איש זה, ואנחנו ראינו בך נוראות, ונגד כל עמנו עשית על מיתת אביך נפלאות, ובא המוסת והאות, כי פעליך הנכבדים ודבריך הננידים, ואנחותיך ודמעותיך כמאה עדים; ובציון אשר על קברו בנית, ואת אשר עליו התענית, כל אשר לאביך קנית - ועתה קומה השר למנותך, הנה כפזרויך ופרחיך, עלה רש, והאנחות מלבך גרש תגרש, כי אין זולתך נואל ויורש. - ויקור האיש וישתחו, ועינו יכיוון ויצריו

האמת; וישב אל ביתו אָבל וחסוי ראש, בפניו התקה הדאגה ובלבו און יחרוש, בחשבו כי תחת הנעצוץ יעלה ברוש, והוקנים וכל העם עד ביתו לזוה, ומלכות עוד יזהירוהו ויצוהו. וישאר האיש בכיתו מתעסק באבלו, ונדודי השמחות יחנה בלבו איש איש על דגלו - ויאמר בלבו האיש: עת לסור היום ומחר אשמה, הנני עושה חדשה עתה הצמחה. וישלח יזוכה צאן ובקר, לעשות לעניי הארץ אורה ושמחה וישון ויקר, ויחלק לכל העם למאיש ועד אשר, אָשָׁר ואָשִׁישה, ויאמר כי זה יעשה לכפרת נפש אביו הקדושה, וישלח למחלקי הצדקה אל האמללים, כסף שלשים שקלים, לחלק אותם לאכילים ודלים. וישת האיש עצות כנפשו, להציב ציון על קבר האיש אשר חשב לירשו, לבנות כמו רמים מקדשו, בחשבו כי בזה יגיע אל מבוקשו. ויאמר בלבו: אם הוני היום חולף ואוול, ועמלי יגיע כפי אני גזול, לשלוח אותו לעזאזל, תחת הכסף אביא זהב ותחת האכנים ברזל. וישלח ויקרא לחרשים ולבונים, ויהן את הכסף בידיהם כאכנים, ויאמר אליהם: אני עם לבני לבנות ציון על קבר אביו, לכביד ולתפארת, ולכתוב בעט ברזל ועופרת, שם אביו הצדיק ושם אביו ואמו, ואחיו ושער מקומו - ויבנו על הקבר במצית האיש ציון נפלא, ויקימו עליו מצבה גדולה, לשם ולתהלה, ויכתוב שם האיש בירו, זה המכתב להעלים סודו: „פה שוכב נזר החסידים, ותפארת הננידים, משה בן סלוני מעיר רומא וקנה זה הציון לשמו ולכבודו, דניאל הקודר והנכאב בנו יהירו, אשר אהבו בכל לבנו וככל נפשו וככל מאודו, וימאן להתנחם בעורו, על אשר לא היה על פניו בהפרדו“.

אל קברות אבותיו. בהגיעו שם לא שאל על אביו ועל אדותיו, ואם נקבר בקברי ישראל או באשפה, ואם עשו לו כבוד כמותו או חרפה; לא בכה ולא התאבל למטוב ועד רע, לא מרט את ראשו ובגדיו לא קרע, רק שאל ביד מי הניח אביו הוני, כי הוא כהו וראשית אוננו, ולו משפט הירושה; אוי לה לאותה כלימה אוי לה לאותה בושהו - וישיבו האנשים אותו דבר, ויאמרו: מה לך הפתאי אשר על ריב לא לך תתעבר? - כי תבא בנכל ובערמה לשאול ירושת אנשים צדיקים, כהגלות נגלות אחר הריקים; ועתה חדל לך הסכל והנכוח, שובב והווה, ואל תוסף עוד דבר אלינו בדבר הזה! - כשמוע האיש תשובת האנשים עמר מרעיה, ויוצא אנרת מחיקו ויאמר: הנה זאת עליו תעיר, כי אנכי הניאל בן פלוני המת, ואינני בא אליכם במרמה כי אם באמת. ויקראו האנשים את האנרת, והנה היא על אדות האיש הלזה מדברת, ועל החתום זקני קהל רומא ורבניה, אציליה זקניה וקציניה. ויתמהו האנשים איש אל רעהו, ויקהלו שם קהלה גדולה כל העם מקצהו; והיה כל העם נדון, לאמר: האיש אשר לקח הירושה היה איש מדון, ובא עלינו בדרך טרמה וזון; וקצתם חשבו רעה על זה האחרון. ויאמרו: מה טאר גדול זה הענרון, אשר לא התנהננו בכבודות, כתתנו הממון ההוא בלי ראייה ועדות - ויאמר האיש אל האנשים: אראה אתכם מתלחשים, האם נתתם את ירושתי לאחר? ויאמרו: נתנו עובר לסוחר. ויהרר האיש חרדה גדולה, ויצעק צעקה בקול המולה, ויאמר: מי דוא אשר תרבה מנוכתי, וכא עד הלום ולקח ברכתי? ויאמרו: בא תנה איש חיל רב פעלים ולכו בקרבו תלל, בוכה ומתאבל ובדכי

ישמחו - ויאמר אל האנשים: יענה ה' שלומכם! מה יקר חסדכם, אשר עשיתם את עבדכם; ואני מה? ישלם ה' פעלכם ותהי משכורתכם שלמהו ועתה האצילים והשועים, שלחו מכם אנשים ידועים, וישוטטו בחוצות העיר, ישאלו גדול וצעיר, אם אבי נתחייב מסון, לאיש מכל ההמון, בטמסר או במקח, יבא ויקח; ומי האיש אשר שבת אותו במחלתו, או התעסק בקבורתו, הנה שכרו אהו ופעולתו; ומי האיש אשר נתחייבתי לו דבר יקחני מסני, כפרם אלך ואינני. ויענהו האנשים: תבורך מהאל זרע קדושים! כי כבד כבודנו, לא עשקתנו ולא רצותנו, ודבר עצב ממך ומאנכי לא סבלנו, את הכל התקבלנו; ברוך יהיה אשר הביאך הלום, אחינו לך לשלום!

ויקח האיש מידם את ההון, ויאמר אך עשרתי מצאתי הון - שמע אלהים קול בכיי והפך מספרי למחול, כאשר הביאני נהלת אחרים לנחול; ברוך המבדיל בין קדש לחול! והיו כאשר הגיע הכסף לידו, ירא סן יבא איש שם ויחשוף סודו, ויאמר: אין לי טוב כי אם לרכב על צי, ולשוב אל מחוז חפצי - סן יבא בנו האפתי, או ישלח תנה איש עתי, ויוציאו את כלעי ספי - ויסהר וירתום פרחי הסרירה, ויקח הנסיעה לו לצידה, וישב אל ביתו קל היש כנשר חש לאכול, בשמחה וכטוב לבב מרוב כל.

והיו סקץ שנתיים ימים, וישם דניאל בן המת על לבו לרכוב ימים, ולהוציא את הכסף ואת הנהב אשר הניח אביו מכין קרני ראמים (והוא לא ידע כי אפרים - לקח ברכתו והושיבו בין תנור וכירים). ויקח דניאל מוקני קהל רומא עדות וראיה, כי הוא בן פלוני אשר כת בארץ נכריה - וילך למסעיו עד אשר הגיע

אבי לא יחריש, יקרא אוי ואבוי וישאנ כאריה; ונתן לו הכל במרם תבא ולא אמר איה, ונברכהו גם ברוך יהיה.

ויפרד (דניאל) מהם והוא בוש ונאלם - וימהר וירכב אניות, וישב אל ביתו בידים ריקניות. ותשאלהו אמו על דבר הירושה; ויאמר: הנני שלוח אליך קשה, אין קול ענות נכורה רק קול ענות חלושה; כי הלך שם איש בליעל, ומעל בנו מעל (אל ידרשהו אלוה ממעל!) בכה וספר על אבי, ולקח כספי וזהבי; חלק ממון לכפרת נפשו, וירש כל רכושו; ובנה על קברו ציון, וְלָדַעַת מי היה זה הנבל צריך עיון. הלכתי שמה לקבל הון, והוכיחי בשגעון ובקורון ובתמהון, קבלתי חרפה מכל החרפות מקובצת, ויקללוני קללה נמרצת, שמו לי עלילות, ויבקשו את נפשי להקלות, וליחמנה במקלות, ועליך דברו כאחת הנבלות. ואני זאת נחמתי אחרי אשר הדביקתני הרעה, כי לא הורדתי על אבי דמעה ולא קרעתי ולא סדתי - פרשתי רשתי ולא לכרתי, וכאשר אברתי אברתי.

כשמוע אמו חרפתו וחרפתה, ותרא כי נוחלה אברה תקוה, ותסר מעליה בנדי אלמנותה, ותאמר כי מלבכות עליו גם היא תחרש, אחרי אשר מהונו לא תירש. ותהי להם לנחמה, ויהדו הלכו בכלימה.

שאלות ותשובות¹.

(מפרכת ה).

- חדש כסלו מה ענינו?
 - נושא תצנה² הולך לפניו.
 ובאלול מה יעשו הזקנים?
 - בכבי יבואו ובתחנונים.

דמעיו מתנולל, שאל על קבר אביך ופלגי מים ירדו עיניו, ויקרע שמלותיו וישם שק במתניו... ועשה מה שלא עשה לעולם בן על אב; לא שאל לעולם ירושה, רק היה על מיתת אביך כאבו נצח ומכתו אנושה. - וקנה הון אביך ורכושו, בשערות אשר תלש מראשו, ובזהובים אשר חלק לכפרת נפשו, ואת כל מקנה קניניו, בדמעות אשר הוריד מעיניו. ואם אתה בנו כאשר עדים העדת, איה החרדה אשר עליו החרדה, ודמעות אשר עליו הורדת, והמספר אשר עליו ספרת? איה בנך אשר קרעת, וראשך אשר פרעת? ואף כי נאמנו דברי אנרותיך, מדוע אחרו פעמי מרכבותיך? בא אחיך במרמה ויקח ברכתך! ויאמר האיש: מה גדלה זאת המבוכה, אין למפתי תעלה וארוכה; הלא אצלתם לי ברכה? ויאמרו: אצלנו לך הברכה אשר בהר עיבל. וכשרך יכאב ונפשך תאבל: כי על מיתת אביך לא תתעצב, ולבקש את ירושתו על קצור תתיצב. ועתה אטור נא החולד והעכבר והצב, מי יאמין כי תהיה בנו? ומי הוא הבן אשר על אביו לא תחוס עינו? ואף אם אתה בן אשתו שפמץ הרסתך, זנתה אמך הובישה הורתך, ולכן על מיתתו לא נכמרו רחומיך... ויאמר האיש: חמסי עליכם אנשי הקהלה הקדושה, מדוע סהרתם לתת לאיש נכרי הירושיה? ויענו העם אותו קשה, ויאמרו: ראה ראינו צרת נפשו, והתמילין אשר בראשו, ואת אשר נפל על קבר אביך והתעסקו באבלו, עד אשר חשכנו כי לא יחיה אחרי נפלו; לא כאשר עשית אתה אויל משריש, בן סחפיר ומכאיש - כי הוא מלקרוא „אבי

¹ כל תשובה היא מלשון המקרא. - ² הקור.

ממחברת „התופת והערן“.

--- וישאלני האיש ויאמר: אנה נסנה בראשונה? ואען נאומר: התופת יהיה ראשון והערן יהיה באחרונה... ואחויק בכנף מעילו ורעיוני חרדים, ומדי לכתנו היינו יורדים, והדרך דרך לא סלולה, מעוף צוקה ואפלה, וארחות עקלקלות, לא ראינו שם רק ברקים וקולות, ולא שמענו רק קול כחולות, וצרות כמבכירות, וקראתי שם היום ההוא יום עברות. ובאחרית הנענו אל גשר רעוע ותחתיו נחל שוטף, וכאלו רואיו נחל הזוטף, ואז החלה נפשי להתעטף. ובראש הנשר שער ושם להם החרב המתהפכת, ויאמר האיש אלי: זה נקרא שער שלכת...

---משם נסענו והנה שוחה עמוקה, בוקה ומבוקה ומבולקה, לא ישמע בה רק קול בני וקול צעקה... ויאמר אלי האיש: זאת נקראת ארץ נשיה— והוא מקום האנשים המשחקים בקוביא, אשר אמרו לא יראה יה, ודמן קעון הזיה, ולכן יד ה' הזיה, בהם בנפש ובנויה, יען אשר סנו למעלה בשחקם, וכרבו אלהים בפיהם ובלבכם כאשר שבו כליהם ריקם, לכן יטודו פעולתם אל היקס...

--- משם נסענו והנה שני אנשים, בפחי התופת ויקשים, וכאשר התכוננתי בצורתם הברתים, ונפלאתי השלא ופלא על אשר בענין רע ראיתים, כי היו מן היושבים ראשונה, במלכות הדעת והתבונה. — ואשאלה את האיש התומך בימני: מדוע קראום כאלה אדוני? ויאמר האיש אלי: אלן הם שני אחים ממרישה,

מה ילכש אדם ויתרושי? — את תולעת השני ואת השש.
מה ראית בארץ?
— תולדות סרין.
מדוע יעני העם?
— כדבר בלעם¹.
מה תאמר לכלב בעת ישמיע בחוץ קולו?
— לנכרי תשיך ולאחיק לאו
מה אומר למשה יצרי?²
— הלהרנני אתה אומר כאשר הרנת

את המצרי?³

מה אומר הזהב?
— אני אוהבי אָהב.
מדוע לכך נבהל להון ראיתיו?
— מן יאמר אויבי יכלתיו.
מה בין הכעורה והנאָה?
— האחת אוהבה והאחת שנואה.
מה דרך המחשבה?
— לככות את האהבה⁴.
מה תאמר בדם ענבים?
— שופך בוז על נדיבים.
מה אמרת לרופא אשר פנשת?
— הרצחת וגם ירשת.
מה אומרים הציקנים⁵?
— בכל עת יהיו כנדיך לְבָנִים⁶.
מה יאמרו עשירי אדמתנו?
— לא ידענו מי שָׁם כסף

באמתחותינו.

מה תאמר מן הדור של עכשיו?

— זה דור דור שָׁוא.

1 בגלל רוב מאכלים שהם כולעים. — 2 מה אומר יצרי הרע למשה רבנו. — 3 העוסק בדברים עיוניים לא יעסוק בענבים ורדיופת אהבת. — 4 הבילים, הקסצנים. — 5 תן את כנדיך הישנים ל בניך דמען ילכשום ולא תעש להם כגדים חדשים.

היתה להם הכילות למרשה, חשבו הולות קדושה, והנדיבות צחנה ובאשה; היתה ידם צנועה, בתולה ואיש לא ידעה - להם הידים האומרות הב הב; ויעשו להם אלהי כסף ואלהי זהב; אהבום בכל לבם ובכל נפשם ובכל מאודם, אמרו כי זאת תורת האדם... לא שרתו איש מעודם, ולא רצו איש ישרתם ויעמוד בסודם - אמרו כי מצאו כתוב בחכמה יונית, שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית... ובעת ראו העניים אשר לבקש נכלמו, מענייהם נעלמו, וסורו טמא קראו למו. שנאו הדלים אשר מכל טוב חסרים, כשנאת הישמעאלים את החזירים, ובנות החן את הנוזרים... ולכל עני ואביון יאסרו מה זה סבלת, כאשר כל מה שירשת מאכותך אכלת? כאשר ישמעו כי איש ירד מנכסיו, יאמרו זה גרמו לו מעשיו, שלא צמצם כמונו, ולא הקים סדר במעשיו כאשר הקימונו... ואם יראו הלך ונערו בו ונס ממרחק, והעניק תעניק לוי מספרם נמחק. יאמרו כי, שלח להסך על פני המים, נמו פעם ופעמים, וברוב הימים לא מצאוהו, ולכן מספרם מחקוהו... ודרשו, "פתוח תפתח את ירך לוי, לפתוח חמש אצבעות היד ולהכותם בפני העני להבהילו, אחרי שהאלהים אמר לבהלו. ואחד מהם נשבע ביוצרו ובחיי בנו בכורו, כי מלת, לאי באלף מצאה כתובה בספרו. והאחד פירש, "פתוח תפתח את ירך לוי, להראותו כי אין בידך מאומה משלו.

--- מסם נסענו וראינו אנשים אסורים בזיקים, נתונים בפי אריות ודבים שוקקים - וכאשר התכוננתי בצורתם האמולה, ראיתי כי הם היו ראשי הקהלה, נתונים בכל עמי הארץ לשם ולתהלה. ואמרה: איך אלהי המשפט יעשה עם צדיקי הרור קלה? ואלה אשר היו לבני דורם סנולה, איך ינעו לריק וילדו לבהלה? ויאמר האיש הדובר בי: אלה האנשים האזורים, וכאשר התפללו בפני אנשים אחרים, היתה תפלתם כתפלת יום הכפורים, וכריעותיהם והשתחויותיהם היו מאה ועשרים, והראו הקונה בכל המלות, והכניעה והרתת מהחל עד לכלות, והכריעה הנמורה, עד שיתפקקו כל החוליות שבשדרה. ובעת התבודדותם בסירותם ובחצריהם, לא נראית

--- וכאשר מסם נסענו, ואל מקום אחר מהתופת הנענו, ראינו אנשים עבריים, בלשונתם תלויים... וכאשר נפלאתי על עוצם רעתם, אמר האיש הדובר בי: אל תתפלא על אכנתם, כי אלה האנשים לא היו כאנחתם,

אשר בחסרו המציאם; ומאין אל יש הוציאם,
 ומה התכלית אשר בעבורה בראם. וכאשר
 שאלו את אבותיהם, והתבוננו בתשובותיהם,
 וידעו כי ערומים הם, כזו אל אמונתם, וכזונו
 לחקור אמונת זולתם. וכאשר הקרו כל
 האמונות, ומצאו כל אחת מהן לחזק יסודותיה
 ידיה אמונתה, ואמונת זולתן מנגות, לא אמרו
 נעמוד על אמונתנו, כי היא קבלה בדינו
 מאבותינו, אך בחרו מכל האמונות הדעות אשר
 צדקו, ואשר עליהן אנשי החכמה לא נחלקו,
 ובם אחזו ובם דבקו; וכל הדברים אשר כל
 האומות יגנו, אליהם עורף ולא פנים סגנו.
 ובענין האלהים יתאמרו לקרא לו שם (אשר)
 לבבנו יהרד ויסחר, כי כל עם ועם יקראנו
 בשם מיוחד; ואנו אומרים יהיה שמו מה
 שיהיה...

תפלה בפיהם; רק שוטמו בתוצות תועבותם,
 ונתנו אל לבם חטאתם... התחסרו כפני אנשי
 דורם, ולכל דבר פשע יצאו נצבים כדתן
 ואבירם; שכחו יוצרם ודבקו ביצרם, והמירו
 בקלון יקרם...

— — —
 ויהי בהיותנו ברחובות העדן
 משוטטים, ומעלת אנשי החכמה מבישים,
 ראיתי אנשים מלאים הוד והדר, וליקים
 שמש וירח קדר, נתנו להם מהלכים, בעולם
 הטלאכים; ולא הכרתי איש מהם; ואשאל
 את האיש הדובר בי לדעת אודותיהם, ויאמר
 אלי: אלה הם חסידי אומות-העולם, אשר
 גברו בחכמתם ושכלם, ועלו במדרגות שלם
 החכמה כפי יכולתם, ולא היו כאבותם, דור
 סורר ומורה; הקרו בשכלם מי היוצר והבורא,

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il